

ЗВЕРНЕННЯ
Національного лісотехнічного університету України
до Президента України
щодо реформування державного управління
лісовим господарством

Підтримуємо ініціативи і наміри Президента України та його команди щодо реформи державних управлінських структур, підвищення вимог до фахового рівня кадрів та наведення порядку в країні.

У цьому контексті вважаємо за необхідне звернути Вашу увагу до управлінських проблем у лісовій галузі.

Лісове господарство – **специфічна галузь економіки**, її не можна розглядати суто з економічної точки зору, оскільки вона надає надзвичайно важливі загальносуспільні соціально-екологічні послуги всьому населенню та іншим галузям економіки держави (зокрема сільському та водному господарству, добувній промисловості, будівництву, транспорту та ін.). **Ліси – унікальне національне багатство України, стратегічний ресурс держави, екологічне і соціальне значення якого переважає суто економічне і є пріоритетним.**

Лісистість України становить лише 15,9% і є однією з найнижчих у Європі. Враховуючи надзвичайно важливу екологічну, соціальну та економічну роль лісів, їх істотний вплив на гідрологічний і кліматичний режими країн Європи, її у найближчі роки треба збільшити на 4-5 % і виростити понад два мільйони гектарів нових лісів.

Світовим співтовариством ліс визнаний найважливішим чинником у запобіганні кліматичних змін, покращенні екологічних умов життя людей, пом'якшенні негативної дії природних факторів. Визнанням цього було оголошення ООН 2011 року – Роком лісів. Серед п'яти основних документів, які були прийняті Конференцією ООН з довкілля і розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 р. була Заява про принципи щодо лісів. В ній наголошується **на важливій ролі лісів у інтегральному розвитку суспільства.** Крім того, Організацією Об'єднаних Націй ліси і лісове господарство віднесені до одного з десяти основних секторів "зеленої" економіки (UNEP, 2011). На збереження і розширення площі лісів зорієнтовані також Рішення конференції міністрів з охорони лісів "Ліси Європи-2020" (Осло, 2012) та Паризької угоди з кліматичних змін (2015).

У зв'язку з вищевикладеним лісодефіцитній Україні потрібен **самостійний, відповідальний урядовий орган** (як це має місце в більшості країн світу), який проводив би державну лісову політику щодо охорони, збереження, примноження і раціонального використання лісів і який повинні очолювати висококваліфіковані фахівці лісової галузі.

На жаль, за роки незалежності, всупереч світовим тенденціям, увага до лісового господарства в Україні поступово зменшувалась, а статус його центрального управлінського органу знижувався: до середини 1997р. функціонувало Міністерство лісового господарства України, до 2011р. – Державний комітет лісового господарства України. В квітні 2011р. було утворено Державне агентство лісових ресурсів України, у самій назві якого

закладено не державницький, а суто економічний (меркантильний) підхід до ведення лісового господарства. Необхідно перейменувати Державне агентство лісових ресурсів України (назва якого не відповідає загальносуспільним інтересам) на **Державне агентство лісового господарства України з прямим підпорядкуванням його Кабінету Міністрів України.**

Термін "**лісові ресурси**" – це сфера "комірництва", в межах якої може бути здійснена поступова приватизація лісових багатств, що належать всьому суспільству. Термін "**лісове господарство**" – складова національної економіки та екологічної і соціальної державної політики, він передбачений Національним класифікатором України "Класифікація видів економічної діяльності. ДК009:2010" і відповідає вимогам теорії і практики лісівництва.

Наголошуємо також, що всі центральні і територіальні лісогосподарські структури **повинні очолювати висококваліфіковані фахівці лісової галузі.** Існуюча кадрова політика сповільнює розвиток лісового господарства, не дає змоги впроваджувати ефективні, наближені до природи методи лісогосподарювання, не враховує багатофункціональність і екосистемну складність лісу, велику тривалість отримання результатів проведених лісогосподарських заходів, **породжує непрофесійне, суто меркантильне ставлення до лісових багатств,** принижує екологічну, соціальну та економічну роль лісових насаджень. Лісових фахівців не можна замінювати фахівцями інших спеціальностей, на керівні посади не можна призначати слабо підготовлених спеціалістів, а тим більше без фахової лісової освіти, бо це завдає шкоду як лісу, так і суспільству, приводить до руйнації лісової галузі, погіршує екологічну ситуацію в країні, викликає значний негативний суспільний резонанс.

Просимо врахувати позицію лісових фахівців та здійснювати лісову політику і реформування лісового господарства виключно на наукових засадах сталого розвитку.

Обговорено і прийнято на розширеному засіданні Вченої ради університету 27 червня 2019 р.

Голова Вченої ради

М.Г.Адамовський

Вчений секретар

П.П.Онуфрик

ЗВЕРНЕННЯ

**Національного лісотехнічного університету України
та Лісівничої академії наук України до Кабінету Міністрів України
та Верховної Ради України щодо наукової обґрунтованості
реформування державного управління лісовим господарством**

Підтримуємо започатковані Урядом України реформи державних управлінських структур та оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади.

Водночас переконані, що реформування ЦОВВ має опиратися на результати наукових досліджень і досвід високорозвинених країн, зокрема, європейських.

Не змінюючи загальної концепції схеми реформування у сфері охорони довкілля та управління природними ресурсами, необхідно врахувати, що лісове господарство – **специфічна галузь економіки**, яка надає надзвичайно важливі загальносуспільні соціально-екологічні послуги всьому населенню та іншим галузям економіки держави (зокрема сільському та водному господарству, добувній промисловості, будівництву, транспорту та ін.). Ліси – унікальне національне багатство України, стратегічний ресурс держави, **екологічне і соціальне значення якого переважає суто економічне**.

Лісистість України становить лише 15,9 % і є однією з найнижчих у Європі. Враховуючи надзвичайно важливу екологічну, соціальну та економічну роль лісів, їх істотний вплив на гідрологічний і кліматичний режими країн Європи, її у найближчі роки треба збільшити на 4-5 % і створити понад два мільйони гектарів нових лісів (Державна цільова програма "Ліси України" на 2010-2015 рр., постанова КМ України від 16.09.09 р. № 977).

У зв'язку з вищевикладеним лісодефіцитній Україні потрібен **самостійний, відповідальний урядовий орган** (як це має місце в більшості країн світу), який проводив би **державну лісову політику** щодо охорони, збереження, примноження і раціонального використання лісів і який повинні очолювати висококваліфіковані фахівці лісової галузі.

Світовим співтовариством ліс визнаний найважливішим чинником у запобіганні кліматичних змін, покращенні екологічних умов життя людей, пом'якшенні негативної дії природних факторів. Визнанням цього є оголошення ООН 2011 року – Роком лісів. Серед п'яти основних документів, які були прийняті Конференцією ООН з довкілля і розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 р. була Заява про принципи щодо лісів. В ній наголошується на важливій **ролі лісів у інтегральному розвитку суспільства**. Крім того, Організацією Об'єднаних Націй ліси і лісове господарство віднесені до одного з десяти основних секторів "зеленої" економіки (UNEP, 2011).

На жаль, за роки незалежності, всупереч світовим тенденціям, увага до лісового господарства в Україні поступово зменшувалась, а статус його центрального управлінського органу знижувався: до 1998 р. функціонувало Міністерство лісового господарства України, до 2010 р. – Державний комітет

лісового господарства України. В кінці 2010 р. було утворено Державне агентство лісових ресурсів України, яке треба **не ліквідовувати, а перейменувати в Агентство або Державну службу лісів України**, чи **"лісового господарства України"** і підпорядкувати Міністерству екології та природних ресурсів.

До речі, назву міністерства "екології" також треба уточнити (наприклад, "Міністерство довкілля та природних ресурсів" або "Міністерство екологічної безпеки та природних ресурсів"). Тобто надати назві управлінського органу предметної сутності, оскільки "екологія" – це наука, а не "довкілля" ("environment").

Природна специфіка регіонів України, розпорошеність лісів між різними лісокористувачами зобов'язують в управлінській вертикалі управління лісами для забезпечення єдиного державного підходу до ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку зберегти існуючі територіальні виконавчі органи – **обласні управління лісового та мисливського господарства** і безпосередньо підпорядкувати їх Агентству або Державній службі лісів (або лісового господарства) України.

Просимо Кабінет Міністрів України врахувати наші пропозиції, а Верховну Раду України – їх підтримати.

Обговорено і прийнято на розширеному засіданні Вченої ради університету та Президії Лісівничої академії наук України 4 вересня 2014 р.

Текст засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Національного лісотехнічного
університету України, віце-президент
Лісівничої академії наук України,
доктор біологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Г.Т.Криницький

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин

Р І Ш Е Н Н Я

від 13 лютого 2018 року
Протокол № 68

Про результати виїзного засідання з питання: «Проблематика реформування лісового господарства України»

Обговоривши питання «Проблематика реформування лісового господарства України», Комітет відмітив наступне.

Ліси – унікальне національне багатство України, стратегічний ресурс держави, екологічне і соціальне значення якого є пріоритетним.

Ліси мають важливе значення для людського здоров'я, адже завдяки кисню, який виділяється деревами, забезпечується якість життя і довголіття людей. Деревина та інші (недеревні) ресурси лісу, які є товарами на ринку, є лише частиною повного ефекту функціонування лісової екосистеми. Продукування кисню, ґрунто- та водозахисні функції, кліматорегулювання, інші загальносупільні екологічні послуги багатократно перевищують товарно-ресурсну частину цього природного феномена, що має враховувати ефективна державна лісова політика. Крім того, що ліси є джерелом сировини для деревообробної, целюлозо-паперової, хімічної, харчової й фармацевтичної промисловості, меблевого виробництва й майстрів народних промислів, вони є територією для здійснення господарської діяльності, яка передбачає створення робочих місць і виготовлення продукції, а отже, формування внутрішнього валового продукту держави.

Важлива особливість лісів полягає в тому, що вони є відтворюваним природним ресурсом, а процес відтворення пов'язаний із значним строком вирощування (кілька десятиліть). Ліси виконують захисні функції щодо охорони земель від водної та вітрової ерозії і запобігають процесам опустелення (що особливо важливо для Півдня і Сходу країни). Захисні лісові насадження та поєззахисні лісові смуги підвищують урожайність сільськогосподарських культур (вартість приросту врожаю у 2-3 рази перевищує витрати, пов'язані з поєззахисним лісорозведенням).

Виходячи із сучасного стану лісів України, режиму їхнього використання і проведення лісгосподарських заходів, є 4 категорії лісів, зокрема:

ліси природно-заповідного фонду, до яких належать існуючі заповідники, пам'ятки природи, меморіальні ліси та ліси наукового призначення;

особливо захисні ліси, до складу яких залучаються протиерозійні ліси на крутих схилах, ліси санітарної охорони водних джерел, уздовж нерестовищ, лісопарки, національні природні парки, державні смуги, байрачні, міські ліси;

водоохоронно-захисні ліси, що включають водоохоронні, природозахисні, зелені зони, захисні смуги вздовж доріг;

ліси експлуатаційного (промислового) призначення.

Україна має 28 % сільськогосподарських земель від загальної площі сільськогосподарських земель Євросоюзу, та за оцінками вітчизняних вчених до 8 мільйонів гектарів цих земель еродовані. Їх потрібно заліснювати. Тільки в Поліссі більше 500 тис. га самозаліснених сільськогосподарських паїв, які потрібно узаконити як приватні ліси, що дасть можливість мати в країні більше 100 тисяч осіб нових приватних власників лісів. Такі підходи характерні для Польщі та Німеччини, які за площею лісів близькі до України.

В Україні є мінімум 2,5 млн. га земель, непридатних для сільськогосподарського виробництва та які потребують засадження лісом для покращення екологічної ситуації і забезпечення соціальних потреб згідно з Цілями сталого розвитку (ООН, 2015 р.) та вимогами Паризької угоди з кліматичних змін (2015 р.).

У лісовому господарстві, як у будь-яких інших галузях народного господарства, що стали на шлях ринкових перетворень, прослідковується високий рівень нестабільності, який пов'язаний із постійною зміною не тільки обсягів, але і напрямку розвитку. Використання в розумних пропорціях як екологічних, так і господарських цінностей лісів, забезпечення лісовідтворення, збільшення площі лісів, недопущення зниження запасів деревини – такими мають бути принципи лісогосподарської політики в Україні.

Державні лісогосподарські підприємства відіграють важливу економічну роль, адже вони є основою розвитку лісового сектору більшості регіонів, який за останні роки демонструє стабільне зростання та забезпечує працевлаштування десятків тисяч працівників.

Головним завданням діяльності державних лісогосподарських підприємств України є забезпечення збалансованого розвитку лісового господарства, спрямованого на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів, їх охорону і захист, раціональне використання та відтворення.

Лісовій галузі України притаманні наступні проблеми, що потребують вирішення:

Відсутність затверджених стратегічних документів з розвитку лісової галузі, що дозволили б сформувати прогнозовану державну політику. Наслідком цього є наявність не врегульованої організаційно-правової структури управління лісовим господарством, що проявляється у неефективному використанні лісових ресурсів.

Відсутність з часу внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» дієвих заходів з боку органів виконавчої влади по реформуванню галузі, що призводить до різкого збільшення обсягу незаконних рубок та як наслідок існування масштабного тіньового обігу деревини.

Зосередження в одному державному органі функцій регулювання, нагляду, контролю та здійснення господарської діяльності, що потенційно має корупційну складову.

Необхідність внесення змін до процедур продажу необробленої деревини для забезпечення прозорого та рівного доступу до сировини.

Відсутність економічних стимулів для поглибленої переробки деревини всередині країни для підвищення інвестиційної привабливості лісової галузі.

Погіршення санітарного стану лісів, необхідність вжиття заходів щодо недопущення масового всихання хвойних лісових насаджень від пошкодження шкідниками та хворобами.

Відсутність здійснення планового обліку лісів та проведення національної інвентаризації лісового фонду України, що призводить до неможливості отримання об'єктивної інформації щодо стану лісових ресурсів країни.

Складна процедура реєстрації права постійного користування для лісокористувачів на земельні ділянки лісогосподарського призначення, що ускладнює їх оформлення.

Внаслідок внесення змін до бюджетного законодавства України із місцевих бюджетів здійснено перерозподіл надходжень від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, до державного бюджету України, що зумовлює погіршення соціально-економічного стану сільських територій.

Враховуючи зазначене, за результатами обговорення Комітет **вирішив:**

1. Підтримати висловлені під час обговорення на засіданні Комітету пропозиції щодо недопущення концесії, продажу та відчуження іншими способами лісів в Україні, оскільки у відповідності до статті 13 Конституції України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу, а також згідно із статтею 1 Лісового кодексу України, усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави.

2. З метою втілення Указу Президента України № 381 від 21.11.2017 року «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природо-заповідного фонду» необхідно передбачити механізми удосконалення системи фінансування та розвитку лісового господарства шляхом створення державного фонду розвитку лісового господарства для забезпечення потреб

південного та східного регіонів України та розвитку діючих державних лісогосподарських підприємств.

3. Враховуючи інтенсивний процес реформи децентралізації, формування об'єднаних територіальних громад в Україні, зберегти статус державних лісогосподарських підприємств в Україні як юридичних осіб, обласних об'єднань на базі лісогосподарських підприємств, як таких, що забезпечують суттєве наповнення місцевих бюджетів.

4. З метою реалізації єдиної державної політики у сфері використання та відтворення лісових ресурсів України, вважати за доцільне:

- залишити за Державним агентством лісових ресурсів України виконання завдань щодо здійснення державного управління в галузі ведення лісового і мисливського господарства з обов'язковим представництвом в усіх областях України й з розповсюдженням функцій регулювання на постійних лісокористувачів усіх форм власності;

- відокремити функції регулювання, нагляду і контролю від здійснення господарської діяльності у лісовому господарстві;

- переглянути, з метою спрощення, кількість регуляторних актів та дозвільних документів в галузі ведення лісового і мисливського господарства;

- передбачити, з метою забезпечення моніторингу стану ведення лісового господарства, відповідно до кращих світових практик, створення Національного центру інвентаризації та моніторингу лісу у структурі Національної академії наук України.

5. Необхідно створити ефективний орган державної лісової охорони, діяльність якого розповсюджуватиметься на всіх постійних лісокористувачів усіх форм власності відповідно до чинного законодавства.

6. Рекомендувати Кабінету Міністрів України, Національній академії аграрних наук України розробити єдину концепцію відтворення лісових екосистем природних зон Карпатських гір, Полісся, Лісостепу та Степу України.

7. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

7.1. При перегляді Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» передбачити виділення коштів на лісове господарство в розмірі 50 млн. грн. на будівництво сучасного лісорозсадницького комплексу для вирощування садивного матеріалу із закритою кореневою системою у Львівській області;

7.2. Подати на розгляд Верховної Ради України проекти законодавчих актів України щодо повернення частини надходжень від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, з державного бюджету України до місцевих бюджетів;

7.3. Врегулювати та проконтролювати вирішення питання щодо узаконення самозаліснених сільськогосподарських паїв шляхом створення приватних лісів, а також, задля відтворення лісів, розглянути питання створення правової можливості вирощування приватного лісу на державних і комунальних землях лісогосподарського призначення (землях лісового фонду), які не вкриті лісовою рослинністю.

7.4. Прискорити розгляд питання щодо призначення Голови Державного агентства лісових ресурсів України відповідно до чинного законодавства.

8. Доручити Міністерству аграрної політики та продовольства України здійснити облік земель сільськогосподарського призначення та лісозахисних смуг з визначенням площ еродованих та заліснених земель, а також надати пропозиції щодо можливості здійснювати заліснення еродованих земель власниками та користувачами.

9. Державному агентству лісових ресурсів України в тижневий строк подати до Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин проект фінансування розвитку лісового господарства України на 2019 рік з відповідним фінансово-економічним обґрунтуванням.

10. Розглянути на своєму найближчому засіданні проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування дров, що відпускаються населенню для побутових потреб» (реєстр. № 2406а від 17.07.2015).

11. У найкоротші строки розглянути на своєму засіданні після реєстрації в установленому порядку такі проекти законодавчих актів:

щодо створення Державного лісового фонду України (4 проекти Законів України щодо внесення змін до Податкового, Бюджетного та Лісового кодексів України, а також Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік»);

«Про внесення змін до Лісового кодексу України щодо національної інвентаризації лісів»;

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони лісів»;

«Про внесення зміни до статті 39 Закону України «Про тваринний світ» (щодо охорони тваринного світу).

12. На засіданні Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин у червні поточного року розглянути питання про стан виконання цього рішення і рішення Комітету від 1 листопада 2016 року (протокол № 48) «Про виїзне засідання на тему: «Про проблеми та перспективи розвитку лісової галузі України».

Заступник Голови Комітету

О. БАКУМЕНКО